

॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ योगोऽबलः योगीनिर्बलः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ व्यूहते विक्षिपति तुच्छीकरोतीत्यर्थः ॥ २३ ॥ अवशाः स्वतंत्राः ॥ २४ ॥ स्वातंत्र्यमेवाह नयमइति ॥ २५ ॥ प्रत्यक्षहेतवो योगा इति स्वोक्तिव्याचष्टे आत्मनामिति आत्मना देहानां स एकधा भवति त्रिधा भवतीत्यादिका व्यूहस्य वेदेऽपि श्रवणात् सौभर्यादिवद्युगपदनेकदेहधारणं योगिनां दृष्टमित्यर्थः

अबलाश्च मृगाराजन्वागुरासु तथापरे ॥ विनश्यन्ति न संदेहस्तद्व्योगबलादृते ॥ १५ ॥ बलहीनाश्च कौंतेय यथा जालंगता झषाः ॥ वधंगच्छन्ति राजेंद्रयोगास्तद्वत्सु दुर्बलाः ॥ १६ ॥ यथा च शकुनाः सूक्ष्मं प्राप्य जालमरिंदम ॥ तत्र सक्ता विपद्यन्ते मुच्यन्ते च बलान्विताः ॥ १७ ॥ कर्मजैर्बधनैर्बद्धास्तद्व्योगाः परंतप ॥ अबला वै विनश्यन्ति मुच्यन्ते च बलान्विताः ॥ १८ ॥ अल्पकश्च यथाराजन्वन् हिः शाम्यति दुर्बलः ॥ आक्रान्त इंधनैः स्थूलैस्तद्व्योगो बलः प्रभो ॥ १९ ॥ स एव च यदाराजन्वन् हिर्जातबलः पुनः ॥ समीरणगतः क्षिप्रं देहं कृत्स्नां महीमपि ॥ २० ॥ तद्वज्जातबलो योगी दीप्ततेजामहाबलः ॥ अंतकाल इवादित्यः कृत्स्नं संशोषयेज्जगत् ॥ २१ ॥ दुर्बलश्च यथाराजन्वन् सोतसाह्रियते नरः ॥ बलहीनस्तथा योगो विषयैर्हि यते वशः ॥ २२ ॥ तदेव च महास्रोतो विष्टं भयति वारणः ॥ तद्व्योगबलं लब्ध्वा व्यूहते विषयान्वहून् ॥ २३ ॥ विशन्ति चावशाः पार्थ योगाद्योगबलान्विताः ॥ प्रजापती नृषीन्देवान् महाभूतानि चेश्वराः ॥ २४ ॥ नयमो नांतकः क्रुद्धो न मृत्युर्भीमविक्रमः ॥ ईशतेनृपते सर्वे योगस्यामिततेजसः ॥ २५ ॥ आत्मनां च सहस्राणि बहूनि भरतर्षभ ॥ योगः कुर्याद्विलंप्राप्य तैश्च सर्वैर्महीं चरेत् ॥ २६ ॥ प्राप्नुयाद्विषयान्कश्चित्पुनश्चोग्रंतपश्चरेत् ॥ संक्षिपेच्च पुनस्तात सूर्यस्तेजो गुणानिव ॥ २७ ॥ बलस्थस्य हियोगस्य बंधने शस्य पार्थिव ॥ विमोक्षे प्रभविष्णुत्वमुपपन्नमसंशयं ॥ २८ ॥ बलानियोगप्राप्तानि मयैतानि विशांपते ॥ निदर्शनार्थं सूक्ष्माणिवक्ष्यामि च पुनस्तव ॥ २९ ॥ आत्मनश्च समाधाने धारणां प्रतिवा विभो ॥ निदर्शनानि सूक्ष्माणि शृणु मे भरतर्षभ ॥ ३० ॥ अप्रमत्तो यथा धन्वी लक्ष्यं हन्ति समाहितः ॥ युक्तः सम्यक् तथा योगी मोक्षं प्राप्नोत्यसंशयं ॥ ३१ ॥ स्नेहपूर्णं यथा पात्रे मन आधाय निश्चलं ॥ पुरुषो युक्त आरोहे सोपानं युक्तमानसः ॥ ३२ ॥

॥ २६ ॥ कश्चित्कश्चिदुग्रमिति मूलपाठः ॥ २७ ॥ उपपादितमर्थं निगमयति बलस्थस्येति बंधने शस्य बंधनं छेतुं समर्थस्य ॥ २८ ॥ मया उक्तानीति शेषः ॥ २९ ॥ समाधिसिद्ध्यर्थं धारणानां व्याख्यान्यतमे देशे चित्तस्य स्थिरीकरणं तां प्रति तद्विषये निदर्शनानि दृष्टान्तात् ॥ ३० ॥ ३१ ॥ पात्रेशिरसि धृते ॥ ३२ ॥